

ZAANGAŻOWANIE SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ W ZARZĄDZANIU GMINĄ

Krzysztof Niewiadomski

Politechnika Częstochowska
Wydział Zarządzania

Streszczenie: Zaangażowanie mieszkańców w zarządzaniu gminą jest kluczowe dla efektywnego zarządzania jednostkami samorządu terytorialnego. W artykule opisane zostały wyniki przeprowadzonej ankiety na temat zaangażowania społeczności lokalnej na rzecz gminy w trzech powiatach: kłobuckim, radomszczańskim i pączężańskim. Podczas badania wykorzystano opracowaną wcześniej ankietę zawierającą trzynaście pytań dotyczących zaangażowania oraz zadowolenia wynikającego z przynależności do społeczności danej gminy. Ankietowani zaznaczali odpowiedzi zgodnie ze swoimi poglądami i odczuciami. W czasie badania zebrano 60 wypełnionych ankiet, które poddano analizie statystycznej. Do badania przystąpiło 60 osób w tym 37 kobiet i 23 mężczyzn. Najwięcej ankietowanych osób znajdowało się w przedziale wiekowym 30-40 lat (23 osoby).

Słowa kluczowe: zaangażowanie społeczne, konsultacje społeczne, budżet obywatelski, odpowiedzialność społeczna, sondaż diagnostyczny, zadowolenie społeczne, wspólnota, zarządzanie gminą

Wprowadzenie

Gmina jest miejscem, gdzie powinny być realizowane potrzeby każdego jej mieszkańca. Temu powinno służyć właściwe zarządzanie. Aby sprostać takiemu zadaniu, spełnione powinny być określone zasady, takie jak: właściwe kwalifikacje i kompetencje urzędników, dbałość o pozytywny wizerunek gminy, rzetelność, brak tolerancji dla korupcji i nepotyzmu. Sam urząd gminy nie jest jednak w dzisiejszych czasach zdolny do zaspokojenia potrzeb swych mieszkańców bez odpowiedniego ich zaangażowania społecznego. Zaangażowanie społeczne można rozumieć jako wkład własny obywateli w rozwiązywanie problemów społeczności, do której należą. Można tworzyć skale zaangażowania społecznego w oparciu o różne kryteria, np. udostępnione kwalifikacje, zdolności, poświęcony czas czy też środki materialne. Mieszkańcy gmin tworzą wspólnoty. Mogą one mieć różny charakter. Wspólnota naturalna wynika z samego faktu zamieszkania w danym miejscu. Wspólnota socjologiczna to podział np. na miejscowych i napływowych. Wspólnota religijna to podział na biorących udział w obrzędach religijnych i tych, którzy w nich udziału nie biorą. Można jeszcze wyróżnić wspólnoty zainteresowań, polityczne itd. Truizmem jest stwierdzenie, że członkowie tych wspólnot chcą żyć i działać w jak najlepszych warunkach. Na wiele rzeczy z różnych powodów niekoniecznie mają wpływ. Jednak

coraz bardziej popularyzowane są takie pojęcia jak „konsultacje społeczne”, „budżet partycypacyjny”, „odpowiedzialność społeczna”. Konsultacje społeczne w zarządzaniu publicznym to proces, w którym przedstawiciele określonych społeczności przedstawiają swoje plany, pomysły dotyczące inwestycji, zmiany przepisów i innych przedsięwzięć, które mogą mieć wpływ na ich życie. Budżet obywatelski (inaczej: budżet partycypacyjny) to proces, który umożliwia mieszkańcom dyskusję i bezpośredni wpływ na decyzje o przeznaczeniu części budżetu publicznego na przedsięwzięcia zgłoszone bezpośrednio przez obywateli. „Dzięki budżetowi partycypacyjnemu mieszkańcy gminy, dzielnicy, wsi lub osiedla mogą uczestniczyć w projektowaniu lokalnych wydatków. Władze oddają pewną część budżetu do dyspozycji mieszkańcom, którzy sami decydują, na co przeznaczą pieniądze. Robią to poprzez: uczestniczenie w określaniu najpilniejszych wydatków, składanie własnych propozycji, zwiększenie roli w kontroli wydatków publicznych”¹.

Odpowiedzialność społeczna to „postawa, która charakteryzuje się dobrowolnym i aktywnym działaniem na rzecz pozytywnych zmian w najbliższym otoczeniu społecznym. Najkrócej ujmując, jest to zaangażowanie każdego człowieka w kreowanie lepszej rzeczywistości społecznej. Obywatele mają nie tylko prawa, ale także obowiązki względem społeczeństwa i wspólnoty. Postawa społecznie odpowiedzialna przyczynia się do lepszej jakości życia i dobrostanu społecznego. Pomaga w kształtowaniu społeczeństwa obywatelskiego, w którym każda osoba ma wpływ na toczące się na różnych poziomach procesy decyzyjne i działania. Tym samym odpowiedzialni, aktywni obywatele kreują zmianę w jakości życia w społeczeństwie, która prowadzi do większej szczęśliwości”².

Badanie

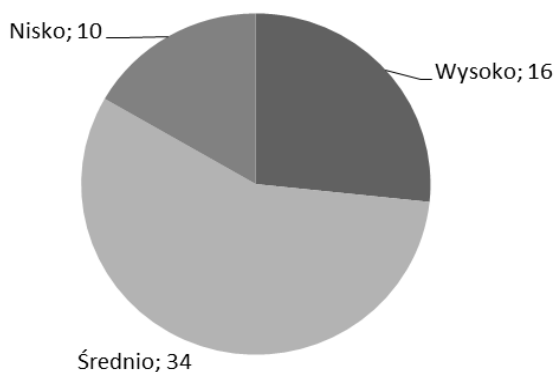
Aby przekonać się, jak zaangażowani są mieszkańcy w zarządzanie gminą, przeprowadzono badanie społeczności lokalnej dotyczące działalności na rzecz gminy w trzech powiatach: kłobuckim, radomszczańskim i pajęczańskim. Zastosowano metodę sondażu diagnostycznego jako sposobu zdobywania wiedzy o atrybutach oraz dynamice zjawisk społecznych, opiniach i poglądach wybranych zbiorowości. Podczas badania wykorzystano opracowaną wcześniej ankietę zawierającą 13 pytań dotyczących zaangażowania oraz zadowolenia wynikających z przynależności do społeczności danej gminy. W badaniu udział wzięło 60 osób – 37 kobiet i 23 mężczyzn. W czasie badania zebrano 60 wypełnionych ankiet, które no analizie statystycznej. Najwięcej ankietowanych osób było w przedziale wiekowym 30-40 lat (23 osoby). W związku z małą liczbą respondentów poszczególnych gmin nie była możliwa wiarygodna prezentacja z podziałem na poszczególne gminy. Dlatego też wyniki ankiety potraktowane zostały łącznie. Pod względem wykształcenia największą grupę ankietowanych stanowiły osoby, które

¹ Na podstawie informacji ze strony Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji, dostęp: <http://mac.gov.pl/budzet-partycypacyjny-1/> (odczyt: 02.10.2012).

² *Przegląd wybranych dokumentów normatywnych z zakresu zarządzania kryzysowego i zarządzania ryzykiem wraz z leksykonem*, red. D. Wróblewski, Centrum Naukowo-Badawcze Ochrony Przeciwpożarowej im. Józefa Tuliszkowskiego, Państwowy Instytut Badawczy, Józefów 2014, s. 74.

ukończyły zasadniczą szkołę zawodową – 22 badanych. Osób z wykształceniem średnim wśród respondentów było 17, z wykształceniem wyższym 15, natomiast z wykształceniem podstawowym 5. Największy odsetek ankietowanych stanowili rodowici mieszkańcy wskazanych gmin, którzy zamieszkują je od urodzenia. Poniżej zostały zaprezentowane wyniki przeprowadzonej ankiety.

Wyniki ankiety

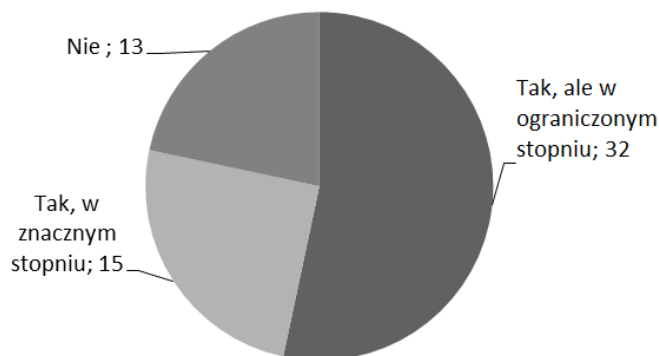

Rysunek 1. Struktura odpowiedzi na pytanie: Jak ocenia Pan/Pani swój poziom zadowolenia z faktu zamieszkania w gminie?

Źródło: Opracowanie własne

Poziom zadowolenia z faktu zamieszkania w gminie respondenci oceniają raczej średnio, takiej odpowiedzi udzieliło 57% badanych osób. Z kolei 26% oceniło poziom zadowolenia wysoko, a 17% ankietowanych udzieliło na to pytanie odpowiedzi, że jest więcej wad niż zalet zamieszkiwania w tej gminie.

Kolejne pytanie zawarte w ankiecie dotyczyło zadowolenia mieszkańców z zarządzania władz lokalnych w badanych gminach.

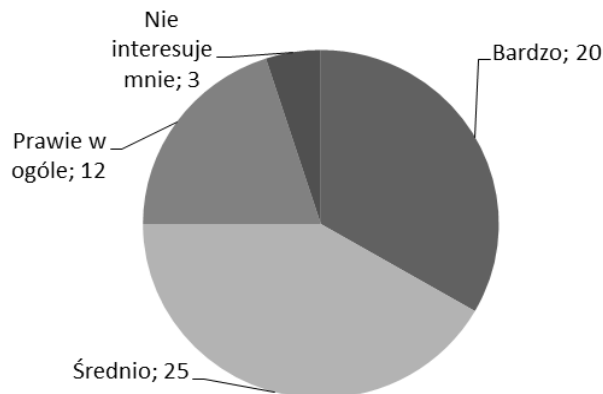

Rysunek 2. Struktura odpowiedzi na pytanie: Czy jest Pan/Pani zadowolony/-a z zarządzania władz lokalnych w gminie?

Źródło: Opracowanie własne

Większość badanych osób twierdzi, że jest zadowolona z zarządzania władz, ale w ograniczonym stopniu. Takiej odpowiedzi udzieliło 55% ankietowanych. Tymczasem 23% osób jest w znacznym stopniu zadowolona z zarządzania, a 22% ankietowanych nie jest zadowolonych z podejmowanych decyzji w swojej gminie.

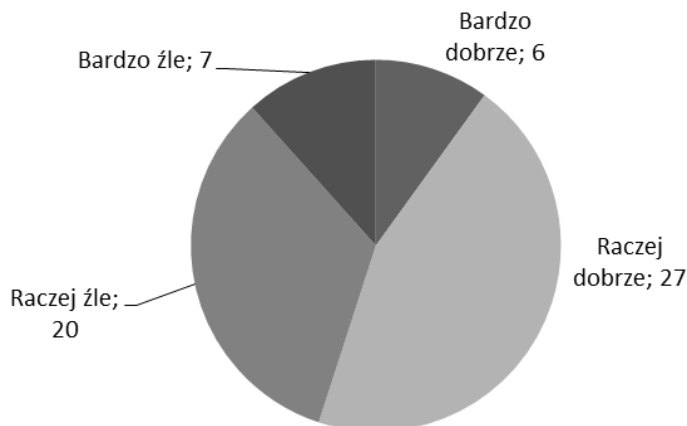
Następne pytanie miało na celu zbadanie poziomu zainteresowania respondentów tym, co dzieje się na terenie gminy.

Rysunek 3. Struktura odpowiedzi na pytanie: Czy interesuje się Pan/Pani tym, co się dzieje na terenie gminy?

Źródło: Opracowanie własne

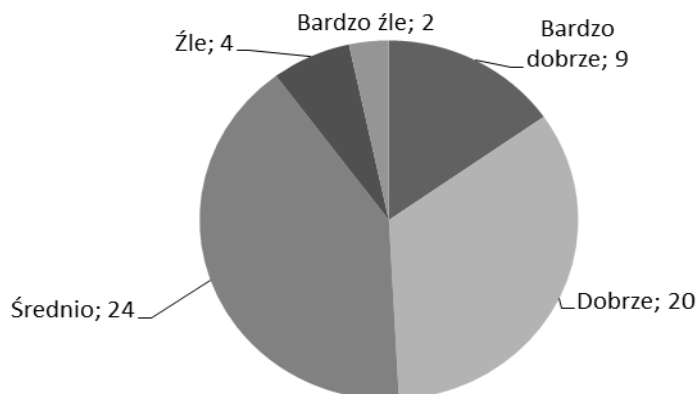
Wśród ankietowanych największy odsetek osób był średnio lub bardzo zainteresowany życiem gminy – 75% respondentów wybrało takie odpowiedzi. Z kolei 5% badanych osób w ogóle nie interesuje się działaniami gminy.

Rysunek 4. Struktura odpowiedzi na pytanie: Na ile dobrze czuje się Pan/Pani poinformowany/-a o tym, co się dzieje na terenie gminy?

Źródło: Opracowanie własne

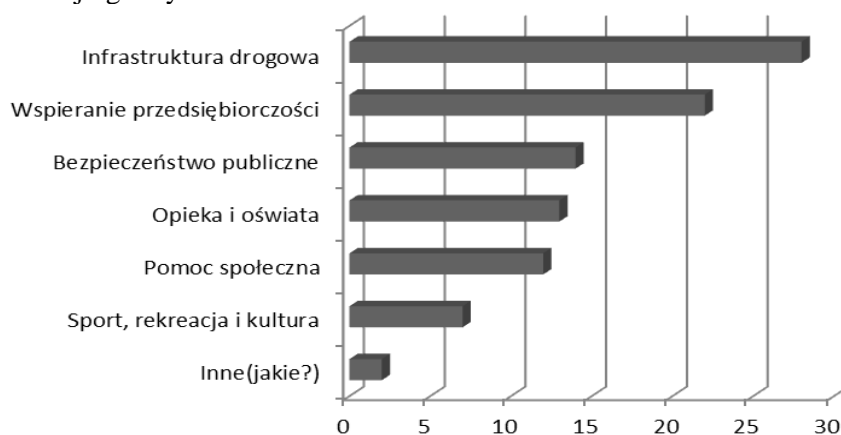
Powyższy wykres przedstawia odpowiedzi ankietowanych na temat stopnia jawności działań podejmowanych przez gminę. Wśród badanych osób wystąpiła znaczna rozbieżność pomiędzy udzielanymi odpowiedziami „raczej źle”, „raczej dobrze”. 45% ankietowanych udzieliło odpowiedzi, że są oni w znacznym stopniu poinformowani o sprawach gminy, natomiast 33% badanych czuje się źle poinformowanymi.

Rysunek 5. Struktura odpowiedzi na pytanie: Jak ocenia Pan/Pani możliwości rozwojowe gminy?

Źródło: Opracowanie własne

Większość, bo blisko 90% badanych osób pozytywnie ocenia możliwości rozwojowe swojej gminy. Tymczasem 10% respondentów ma pesymistyczny wizerunek rozwoju gminy.

Rysunek 6. Struktura odpowiedzi na pytanie: Na jaki cel przede wszystkim powinny zostać przeznaczone pieniądze z budżetu gminy w przyszłości?

Źródło: Opracowanie własne

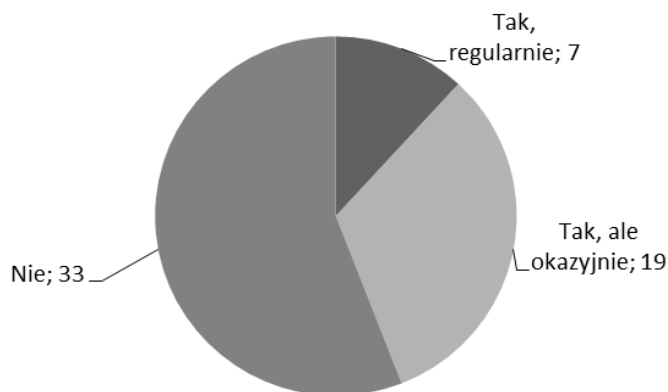
Najwięcej ankietowanych przeznaczyłoby zasoby finansowe na infrastrukturę drogową oraz wspieranie przedsiębiorczości. Według respondentów to właśnie te działy potrzebują wsparcia i dofinansowania. Dwie osoby z wszystkich ankietowanych zaproponowały, aby środki pieniężne przekazane zostały na wsparcie ludzi młodych oraz dzieci niepełnosprawnych.

Rysunek 7. Struktura odpowiedzi na pytanie: Czy zdarzyło się Panu/Pani na terenie gminy:

Źródło: Opracowanie własne

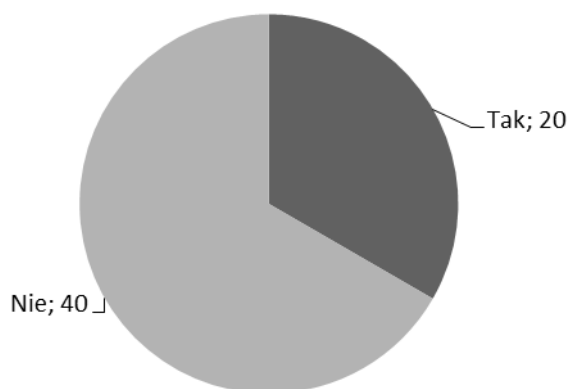
Niezmiernie ważnym aspektem jest branie czynnego udziału mieszkańców w spotkaniach oraz przedsięwzięciach na terenie gminy. Najwięcej ankietowanych osób zadeklarowało uczestnictwo w ostatnich wyborach samorządowych oraz zebraniach z przedstawicielami władz lokalnych. Zaledwie dwóm osobom zdarzyło się podpisać petycję w sprawie dotyczącej gminy.

Rysunek 8. Struktura odpowiedzi na pytanie: Czy Pan/Pani lub Pana/Pani dziecko (rodzeństwo) korzysta z oferty Gminnego Centrum Kultury?

Źródło: Opracowanie własne

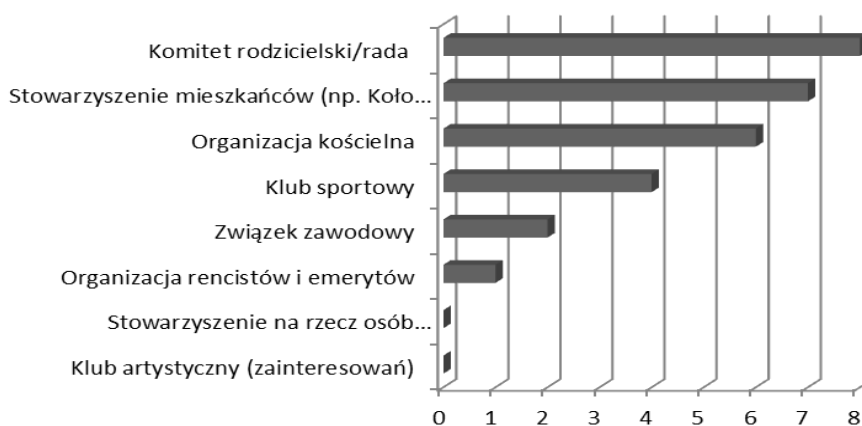
Gminne Centrum Kultury nie cieszy się popularnością wśród mieszkańców badanych gmin – 55% respondentów, bądź członkowie ich rodzin, w ogóle nie korzysta z form spędzania czasu proponowanego przez tę instytucję, a 32% osób deklaruje, że okazjonalnie korzysta z oferty Gminnych Centrów Kultury.

Rysunek 9. Struktura odpowiedzi na pytanie: Czy należy Pan/Pani do jakiejś organizacji społecznej/pozarządowej?

Źródło: Opracowanie własne

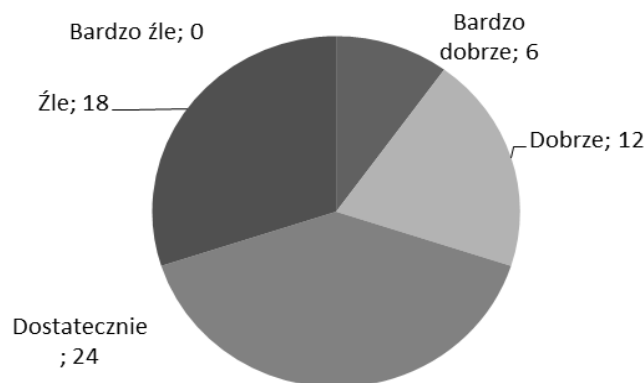
Organizacje społeczne bądź pozarządowe zrzeszają mieszkańców, a także aktywizują ich do działań na rzecz gminy. Jednak 67% badanych osób deklaruje, że nie jest członkiem żadnej działającej na terenie jednostki samorządu terytorialnego, natomiast 33% ankietowanych bierze czynny udział w różnego rodzaju organizacjach.

Rysunek 10. Struktura odpowiedzi na pytanie: Jeśli w pytaniu 9 odpowiedział/-a Pan/Pani "TAK" - proszę o wybranie odpowiedniej formy organizacji

Źródło: Opracowanie własne

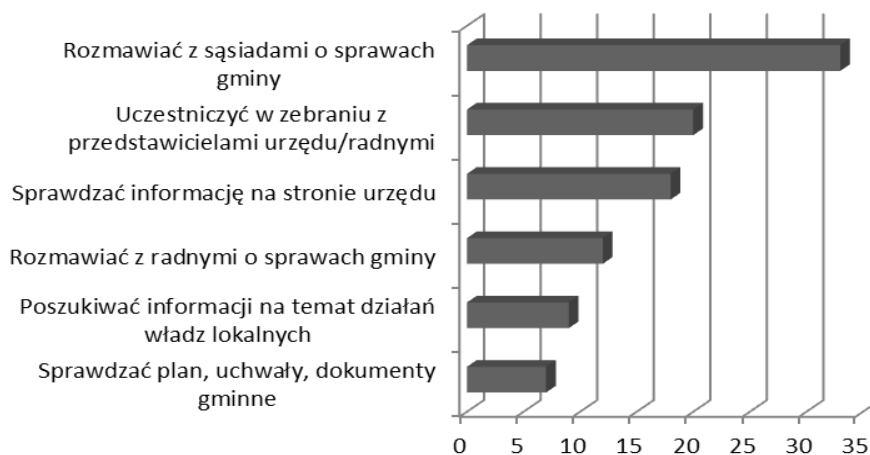
Największą popularnością wśród organizacji działających na terenie gmin cieszą się komitety rodzicielskie, stowarzyszenia mieszkańców, takie jak koła gospodyń wiejskich, a także organizacje kościelne. Żadna z badanych osób nie należy do koła artystycznego, jak również stowarzyszenia na rzecz osób niepełnosprawnych.

Rysunek 11. Struktura odpowiedzi na pytanie: Jak ocenia Pan/Pani poziom zaangażowania mieszkańców w sprawy społeczności gminnej?

Źródło: Opracowanie własne

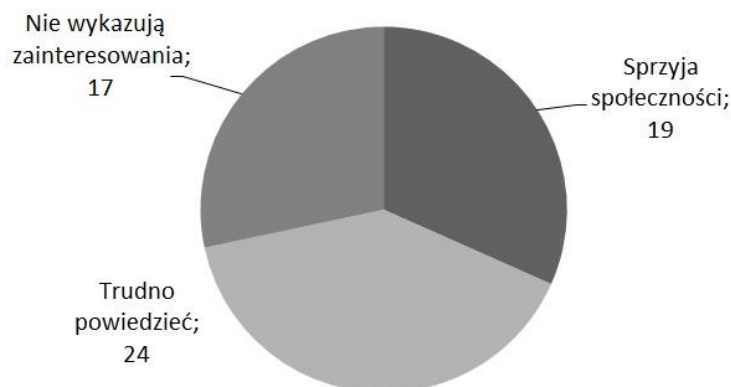
Zaangażowanie mieszkańców w sprawy społeczności gminnej przez respondentów jest oceniana jako dostateczne – takiej odpowiedzi udzieliło 40% badanych osób. Według 30% ankietyowanych mieszkańcy nie angażują się w sprawy społeczności gminnej.

Rysunek 12. Struktura odpowiedzi na pytanie: Czy w ciągu ostatnich 3 miesięcy zdarzyło się Panu/Pani:

Źródło: Opracowanie własne

Zainteresowanie społeczności lokalnej działaniami gminy ujawnia się głównie w rozmowach z sąsiadami na temat tego, co dzieje się w gminie. Na przestrzeni ostatnich trzech miesięcy zdarzyło się to 33 osobom. Wysoki odsetek badanych osób deklaruje również uczestnictwo w zebraniu z przedstawicielami urzędu, w którym brało udział 20 osób spośród ankietowanych.

Rysunek 13. Struktura odpowiedzi na pytanie: Jak ocenia Pan/Pani postawę władz gminy wobec aktywności mieszkańców?

Źródło: Opracowanie własne

Z powyższego wykresu wynika, że największy odsetek (40%) respondentów nie ma zdania na temat postawy przedstawicieli gminy wobec aktywności mieszkańców. Według 32% badanych osób postawa władzy jednostki samorządu terytorialnego sprzyja społecznej aktywności mieszkańców.

Wnioski

Przeprowadzone badanie zadowolenia mieszkańców z racji zamieszkania w gminach w trzech powiatach: kłobuckim, radomszczańskim i pączęzańskim, wykazało, że mieszkańcy w małym stopniu są zainteresowani tym, co się dzieje w ich gminie, jednocześnie oceniają swój poziom zadowolenia z życia w gminie jako średni. W przyszłości chcieliby, aby poprawie uległa infrastruktura drogowa oraz zwiększyło się wsparcie w zakresie przedsiębiorczości. W związku z małą aktywnością mieszkańców nie angażują się oni w większym stopniu w działania na rzecz gminy. Zaangażowanie sprowadza się jedynie do uczestnictwa w wyborach samorządowych. Można sądzić, że aktywność społeczna obywateli gminy sprowadza się do zachowań formalnych, jak udział w zebraniach wiejskich czy w wyborach. Być może przyczyn nieangażowania się można upatrywać w tradycyjnych schematach myślowych dotyczących braku wiary w powodzenie działania wspólnoty, przekonaniu, że problemy społeczne powinni rozwiązywać inni, czy po prostu w braku czasu. Jednak analizując sumarycznie odpowiedzi respondentów na wszystkie pytania, widać nie do końca poprawną komunikację na linii urząd–obywatel, brak

wiedzy na temat dotyczący instytucji, z którymi mogliby mieszkańcy współpracować. Można też wnioskować o tym, że obywatele nie mają do końca przekonania co do sensu działalności społecznej.

Literatura

1. Bierwiazonka K., Nawrocki T., Szczepański M., *Kapitały ludzkie i społeczne a konkurencyjność regionów*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2008.
2. <http://mac.gov.pl/budzet-partycypacyjny-1/>
3. Kębłowski W., *Budżet partycypacyjny, krótka instrukcja obsługi*, Instytut Obywatelski, Warszawa 2013.
4. Matthews J., Megginson D., Surtees M., *Rozwój zasobów ludzkich*, Helion, Gliwice 2008.
5. O'Reilly Ch., Pfeffer J., *Lepsze zarządzanie kadrami*, Helion, Gliwice 2006.
6. *Przegląd wybranych dokumentów normatywnych z zakresu zarządzania kryzysowego i zarządzania ryzykiem wraz z leksykonem*, red. D. Wróblewski, Centrum Naukowo-Badawcze Ochrony Przeciwpożarowej im. Józefa Tuliszkowskiego Państwowy Instytut Badawczy, Józefów 2014.
7. Wren K., *Wpływ społeczny*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2005.

LOCAL COMMUNITY INVOLVEMENT IN MANAGEMENT OF MUNICIPALITIES

Abstract: The involvement of citizens in the management of the municipality is essential for effective management of local government units. The article describes the results of the survey conducted on community involvement for municipalities in three counties: Kłobuck, Radomsko and Pajęczno. During the test previously developed questionnaire was used. It contained thirteen questions about commitment and satisfaction resulting from belonging to a community of the municipality. Respondents marked the response in accordance with their views and feelings. During the study 60 completed questionnaires were collected. All of them were statistically analyzed. The study has acceded to 60 persons including 37 women and 23 men. Most respondents were in the age group between 30-40 years (total 23 persons).

Keywords: social engagement, public consultation, civic budget, social responsibility, diagnostic survey, social satisfaction, community, management of the municipality